

Józef Wroceński

"Konferencje Biskupów. Studium historyczno-kanoniczne", Edward Szafrowski, Warszawa 1984 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 29/3-4, 277-280

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

kończy swoje rozważania na procesie karnym. Zamieszcza obszerną bibliografię.

Wreszcie w rozdziale XIII P. Moneta omawia dalszy ciąg prawa procesowego — *postępowanie administracyjne* (część piąta księgi VII). Bibliografia uzupełnia zwięzły artykuł.

Praca zapoznaje czytelnika z całością problematyki nowego kodeksu prawa kanonicznego. Należy pozytywnie ocenić inicjatywę i wkład wybitnych kanonistów w dzieło tak szybkiej popularyzacji zbioru z 1983 r.

Ks. Wojciech Góralski

Ks. Edward Sztafrowski, Konferencje Biskupów. Studium historyczno-kanoniczne,
Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1984 ss. 351.

Doktryna Soboru Watykańskiego II, ukazując w pełniejszym wymiarze Kościół, jako miejsce działania Ducha Bożego, jako objawienie i realizację Bożych zamierzeń zbawczych, stanowiła silny impuls do podejmowania na szeroką skalę odnowy wielu dziedzin życia kościelnego i związanej z nią reformy prawa kanonicznego. Prawo, którym posługuje się Kościół od samego początku swego istnienia, było i jest nadal bardzo ściśle związane z jego naturą i istotą. Spojrzenie na naturę Kościoła każdego okresu jego historii znajdowało swoje odzwierciedlenie również i w prawie kościelnym. Również eklezjologia Soboru Watykańskiego II jako to „nowe” spojrzenie na naturę i istotę Kościoła ukazała także i prawu kościelnemu właściwe miejsce oraz pozwoliła w „nowy” sposób spojrzeć na wiele instytucji tegoż prawa. Należy zaznaczyć, że Sobór miał na uwadze nie tyle zamknięcie aktualnie trwających dociekań, czy rozstrzygnięcie toczących się sporów ile chciał być źródłem natchnień i dalszych prac w Kościele.

W kontekście tych rozważań należy umieścić najnowszą pozycję książkową ks. prof. E. Sztafrowskiego p.t. *Konferencje Biskupie*. Stanowi ona zarazem najnowszą w ogóle monografię dotyczącą tak ważnej dziś praktycznie w każdym kraju instytucji prawa kościelnego, jaką jest Konferencja Biskupów, instytucji, która jest w pełni zrozumiała dopiero w świetle Soboru Watykańskiego II. Jest to solidne i całościowe opracowanie wskazanego w tytule tematu, zawierające proporcje między poszczególnymi aspektami tego zagadnienia.

Po słowie wstępnym Autor rozpoczyna od szerokiego omówienia terminologii stosowanej w różnych językach, zwłaszcza zaś w dokumentach kościelnych. Uwzględnia urzędowe nazwy Konferencji Biskupów poszczególnych krajów. Następnie podaje *Pojęcie Konferencji Biskupiej* zaczynając od genezy jaką obserwujemy w pracach Soboru Watykańskiego II, a kończąc na wyczerpującym omówieniu definicji zamieszczonej w Dekrecie o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele

Christus Dominus. Ważne jest również wskazanie na różne rodzaje Konferencji Biskupów, przez co czytelnik otrzymuje całościowy obraz zagadnień wstępnych.

Z kolei bardzo rzeczowo została ukazana przez Autora historia instytucji w tytule: *Konferencje Biskupie przed Soborem Watykańskim II*. Na kilkudziesięciu stronach znajdujemy informacje dotyczące istnienia i działalności Konferencji Biskupów w poszczególnych krajach świata, począwszy od pierwszego zebrania biskupów Belgii w dniu 16 listopada 1830 r., które uważa się za pierwszą krajową Konferencję Biskupią. Zachowanie porządku chronologicznego, a zwłaszcza wymienienie w spisie treści poszczególnych krajów, bardzo ułatwia odszukanie pożądanej treści historycznej. W tym kontekście *międzynarodowa współpraca Konferencji Biskupich*, jest niejako uzupełnieniem tych historycznych treści dotyczących Konferencji w poszczególnych krajach.

Bardzo cenne, od strony prawnej, w tym tytule jest omówienie problemu stosunku Stolicy Apostolskiej do tej instytucji. Należy zauważyć, że ten stosunek był zawsze bardzo życzliwy i nacechowany wielką troską, samych Papieży, o dalszy rozwój omawianej instytucji. Ale o wiele cenniejsze jest tu ukazanie pozycji prawnej Konferencji Biskupów w świetle Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 r. W związku z tym należy podkreślić, że Konferencje Biskupie, aż do Soboru Watykańskiego II nie miały określonego prawem powszechnym statusu prawnego. Działy przede wszystkim jako prywatne spotkania biskupów, na których omawiano sprawy duszpasterskie, bez możliwości wydawania uchwał o charakterze prawnym czyli wiążącym poszczególnych biskupów. Wspólne wnioski jakich dopracowywano się na tych zebraniach (konferencjach) mogły nabrać charakteru prawnego jedynie w wypadku, kiedy to biskupi wzięci każdy z osobna nadali im taki charakter mocą posiadanej jurysdykcji we własnej diecezji. Było to jednak prawo diecezjalne (biskupa), a nie Konferencji.

Dopiero Sobór Watykański II zmienił sytuację w tej materii. I ta sprawa została gruntownie rozpracowana w tytule: *Konferencje Biskupie w świetle Vaticanum II*. Wydaje się, że ten tytuł posiada podstawowe znaczenie w całym dziele, ponieważ sam Sobór jest kluczowym wydarzeniem w temacie dotyczącym Konferencji Biskupich. Dopiero bowiem Sobór określił strukturę prawną tej instytucji w płaszczyźnie prawa powszechnego. Sprawa Konferencji pojawiła się już wśród tematów zgłaszanych po zapowiedzi zwołania Soboru. Przewijała się przez cały czas jego trwania, wywołując liczne dyskusje, w których ujawniły się duże różnice zdań odnośnie ostatecznego określenia formy prawnej Konferencji Biskupich. Zebranie i przeanalizowanie tak obszernego materiału źródłowego (*Antepreparatoria, Praepreparatoria, Acta Synodalia*) wymagało wielkiego wysiłku Autora. Było jednak konieczne, nie tylko dla ukazania genezy tej instytucji lecz przede wszystkim dla prawidłowej interpretacji ostatecznych uchwał soborowych zawar-

tych głównie w Dekrecie *Christus Dominus*. Godny uznania jest tu wkład ks. prof. E. Szafrrowskiego w opracowanie zagadnienia dotyczącego władzy Konferencji Biskupów z jednoczesnym szerokim naświetleniem ich natury prawnej. Autor odpowiada tu na pytanie czym jest ta instytucja i w jakim stosunku pozostaje ona do zasady kolegialności biskupów.

Obszerny i wyczerpująco opracowany jest również tytuł: *Konferencje Biskupie w posoborowym prawodawstwie kościelnym*. Sobór określił niejako „ramowo” pozycję prawną Konferencji, dlatego też ten okres działalności prawnej jest również bardzo ważny, ponieważ jest okresem, w którym z jednej strony ukazujące się dokumenty wprowadzają w życie postanowienia Soboru, z drugiej zaś stanowiły częściową kodyfikację która przybliżała ukazanie się nowego Kodeksu. Prawodawstwo posoborowe bliżej precyzowało pozycję prawną Konferencji Biskupich, określiło też ono szereg sytuacji konkretnych w których Konferencjom przyznano możliwość podejmowania decyzji prawnych. W tytule powyższym Autor ukazał najpierw strukturę prawną omawianej instytucji, następnie zaś szczegółowo uwzględnił sprawy przekazane Konferencjom, wśród których obszernie miejsce zajmują sprawy liturgiczne oraz inne, regulowane prawem kanonicznym. Wymagało to od Autora żmudnego i pracochłonnego wysiłku, niemniej jednak z uznaniem należy podkreślić, że ten ważny okres został opracowany w sposób wyczerpujący i bardzo precyzyjnie. Może wydawać się, że Autor w pewnym sensie miał ułatwione zadanie, które postawił przed sobą, ponieważ wcześniej tłumaczył wszystkie dokumenty prawodawstwa posoborowego. Nie pomniejsza to jednak wkładu i wysiłku w zakresie ukazania pełnej kompetencji omawianej instytucji.

W kolejnym tytule: *Konferencje Biskupie w projektach nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego* ukazany został przebieg prac kodyfikacyjnych w temacie dotyczącym Konferencji Biskupich. Uwzględnienie przez Autora trzech kolejnych schematów (z 1977 r., 1980 r. i 1982 r.) pozwala śledzić dalsze precyzje pozycji prawnej Konferencji.

Wreszcie ostatni tytuł dzieła jest poświęcony *Konferencjom Biskupim w odnowionym Kodeksie Prawa Kanonicznego*. I chociaż Autor sam wyjaśnia, że tę część opracowania udało się szczęśliwie dołączyć już po złamaniu szpałt poprzedniej części, a więc w momencie, gdy już nie można wprowadzać większych zmian, niemniej stanowi ona wartościową całość kończącą logicznie dzieło. Najpierw została omówiona *Struktura Konferencji Biskupich* w świetle najnowszego prawa, które zaczęło obowiązywać od 27 listopada 1983 r., a następnie zaś *Sprawy przekazane Konferencjom Biskupim*. Autor omawiając kolejne punkty, zwłaszcza pierwszego zagadnienia pozwala zorientować się w jakim stosunku nowe przepisy pozostają do wcześniej wydanych w tej materii, a więc w jakim stopniu nowy Kodeks oparł się na postanowieniach soborowych.

Na końcu tego obszernego i imponującego dzieła została zamieszczona bogata literatura omawianej instytucji.

Trochę zaskakujące jest, bez bliższych wyjaśnień ze strony Autora, umieszczenie statutów Berlińskiej Konferencji Biskupiej i Niemieckiej Konferencji Biskupiej. Wydaje się, że rzeczą wielce pożyteczną byłoby zamieszczenie także statutów Polskiej Konferencji Episkopatu, o której jest obszernie mowa w części historycznej. Z pewnością też dzieło byłoby wzbogacone przez opracowanie indeksu rzeczowego. Rekompensuje to w jakiś sposób szczegółowy spis treści. W części historycznej przybrał on właściwie formę indeksu rzeczowego, ponieważ wymieniono tutaj nazwy krajów, w których działały Konferencje Biskupie.

W ten sposób ks. prof. E. Sztafrowski przygotował gruntownie opracowaną monografię instytucji prawa kościelnego, której znaczenie i rola w Kościele, zwłaszcza lokalnym ciągle wzrasta. Literatura światowa zajmująca się tą instytucją jest obfita, szczególnie w okresie posoborowym. Trzeba jednak podkreślić, że prezentowane dzieło jest najnowszym opracowaniem z tej dziedziny w skali światowej, a pierwszym w języku polskim. Gdy idzie o monografie obcojęzyczne, to najbardziej jest znana następująca: G. Feliciani, *Le Conferenze Episcopali*, Bologna 1974 r. Została również opublikowana praca doktorska, przygotowana na Wydziale Prawa Kanonicznego w Neapolu, na ten temat: F. Uccella, *Le Conferenze Episcopali in diritto canonico*, Neapoli 1973 r. Pierwsza z nich uwzględnia przede wszystkim historię Konferencji Biskupich. Mniej natomiast uwagi poświęcił autor sprawie ukazania tej instytucji w świetle prawodawstwa posoborowego, a zwłaszcza, co dotyczy również i drugiej pozycji nie uwzględnia projektów nowego prawa i samego Kodeksu z 1983 r.

Po uważnym przeczytaniu należy stwierdzić, że prezentowane dzieło ukazuje ogrom pracy autora, jak również wskazuje na opanowanie w stopniu doskonałym metody naukowej. Wielka pracowitość Autora znana z poprzednich prac okazała się i tutaj w pełni, ponieważ dzieło zawiera wiele przeróżnych szczegółów, przez co jednak jest opracowaniem gruntownym. Naukowy, a jednocześnie czytelny język i ciekawa tematyka sprawiają, że pracę czyta się z wielkim zainteresowaniem. Wyżej wymienione przymioty monografii stawiają ją w rzędzie niezmiernie cennych i oczekiwanych pozycji kanonistyki polskiej. Zamieszczenie spisu treści w języku łacińskim oraz bogaty materiał źródłowy, zamieszczony w przypisach w językach oryginalnych pozwoli skorzystać z tej monografii również tym, którzy nie znają języka polskiego. Dzieło dedykowane jest Przewodniczącemu Konferencji Episkopatu Polski Księdzu Józefowi Kard. Glempowi, Prymasowi Polski.

ks. Józef Wroceński SCJ